

PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
INŠTITÚT HISTÓRIE

**RICHARD I. LEVIE SRDCE, FRIDRICH I. BARBAROSSA A FILIP II.
AUGUST – POROVNANIE OSOBNOSTÍ A ICH PANOVANIA**

Bakalárska práca

Študijný program: Učiteľstvo dejepisu a filozofie

Študijný odbor: Učiteľstvo a pedagogické vedy

Školiace pracovisko: Inštitút histórie

Školiteľ: Mgr. Monika Bizoňová, PhD.

Prešov 2022

Dominik Valeš

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že som záverečnú prácu vypracoval samostatne na základe svojich vedomostí s využitím informačných zdrojov uvedených v zozname bibliografických odkazov.

Prešov 6.5.2022

.....

podpis

Podakovanie

Týmto sa chcem poďakovať všetkým, ktorí mi pomohli pri vypracovaní tejto práce. Chcem sa predovšetkým poďakovať svojej školiteľke Mgr. Monike Bizoňovej, PhD. za cenné rady a pomoc pri úprave a vypracovaní mojej bakalárskej práce.

ABSTRAKT

VALEŠ, Dominik. *Richard I. Levie srdce, Fridrich I. Barbarossa a Filip II. August - porovnanie osobností a ich panovania* [bakalárska práca]. Prešovská univerzita v Prešove (Prešov, Slovensko), Filozofická fakulta, Inštitút histórie, Školiteľ: Mgr. Monika Bizoňová, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: bakalár. Prešov: FF PU, 2022.

Úlohou tejto práce je analýza a komparácia vlád panovníkov zúčastnených na tretej krížovej výprave, a to Richarda I. Levie Srdce, Fridricha I. Barbarossu a Filipa II. Augusta. V práci komplexne charakterizujem jednotlivých panovníkov, ich panovanie, ako aj charaktery osobností. Práca obsahuje 5 kapitol. Prvá a druhá kapitola je venovaná všeobecnému prehľadu obdobia, v ktorom panovníci vládli. V nasledujúcich troch kapitolách sú panovníci rozoberaní každý samostatne v jednej kapitole. Každá kapitola obsahuje stručný prierez biografiou panovníka a jeho najväčších panovníckych krokov. Posledná kapitola je venovaná komparácii panovania a charakterov osobností.

V analýze som skonštatoval rozdiely medzi jednotlivými vládami, zosumarizoval pozitívne a negatívne atribúty daných vlád a dištinkcie v charaktere zobrazil do prehľadnej tabuľky. V sumarizácii práce zhŕňam zistené závery, medzi ktoré patrí napríklad rozdielny prístup k politickej otázke jednotlivých panovníkov, rozdiel vo forme vládnutia v krajinách, ako aj ich samotný charakter, ktorý mal zásadný vplyv na ich rozhodnutia.

Kľúčové slová: III. krížová výprava. Veľká trojka. Richard I. Levie srdce. Fridrich I. Barbarossa. Filip II. August. Svätá zem.

ABSTRACT

VALEŠ, Dominik. Richard the Lionheart, Frederick I. Barbarossa and Philip II. August – comparison of personalities and their reigns [bachelor thesis]. University of Prešov (Prešov, Slovakia), Faculty of Arts, Institute of History, Supervisor: Mgr. Monika Bizonova, PhD. Degree of professional qualification: bachelor. Prešov: FF PU, 2022. 48

The aim of the bachelor thesis is to analyze and compare the governments of the monarchs involved in the Third Crusade, namely Richard the Lionheart, Frederick I. Barbarossa and Philip II Augustus. In this thesis I comprehensively characterize the individual rulers, their reign as well as the characters. The thesis contains 5 chapters. The first and second chapters are devoted to a general overview of the period in which the rulers ruled. In the next three chapters, the rulers are discussed separately in one chapter. Each chapter contains a brief cross-section of the monarch's biography and his greatest ruling steps. The last chapter is devoted to a comparison of the reign and the characters.

In the analysis, I stated the distinctions between individual governments, summarized the positive and negative attributes of the given governments and displayed the distinctions in character in a clear table. In summarizing the thesis, I summarize the conclusions found, which include, for example, different approaches to the political issue of individual rulers, the difference in the form of governance in countries as well as their very nature, which had a major impact on their decisions.

Keywords: III. Crusade. Big Three. Richard the Lionheart. Frederick I. Barbarossa. Philip II. August. Holy Land.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 OBDOBIE STREDOVEKU.....	8
1.1 Na pozadí výprav a tretia krížová výprava.....	11
2 RICHARD I. LEVIE SRDCE.....	13
2.1 Detstvo.....	14
2.2 Nástup na trón a tretie krížová výprava.....	17
3 FILIP II. AUGUST.....	22
3.1 Bitka pri Bouvines a smrť.....	24
4 FRIDRICH I. BARBAROSSA.....	27
5 KOMPARÁCIA PANOVANIA.....	32
ZÁVER.....	35
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	36
PRÍLOHY.....	38

ÚVOD

Tretia krížová výprava je udalosťou, ktorá je zapísaná hlboko v dielach mnohých historikov. Dobytie Jeruzalema sultánom Saladinom odštartovalo najväčšiu a nepochybne najvýznamnejšiu krížovú výpravu stredoveku. Táto výprava ovplyvnila osudy troch krajín európskeho sveta. Zapojenie panovníkov anglického kráľa Richarda I. Levie Srdce, francúzskeho kráľa Filipa II. Augusta a rímsko-nemeckého cisára Fridricha I. Barbarossu predznamenal, že táto výprava bude plná veľkých činov.

Cieľom tejto je priblížiť život týchto troch panovníkov, porovnať ich vládu a na základe zdrojov určiť koho panovanie bolo najefektívnejšie. Táto práca je rozdelená na päť samostatných kapitol a niekoľko podkapitol pre lepšiu orientáciu v sekciách. V prvej kapitole popisujem podmienky v období stredoveku. Zdôrazňujem dôležité prvky stredovekého sveta, dôraz kladiem na stredovekú Európu. V tejto kapitole sa objavujú základné podmienky, problémy aj pokroky, ktorým musel panovník v tomto období čeliť. Kapitola je písaná tak, aby bolo jednoduchšie analyzovať rozhodnutia panovníkov s prihliadnutím na dobové okolnosti. V prvej podkapitole uvádzam stručnú charakteristiku krížových výprav, zásadného aspektu vlády mnou vybraných panovníkov. Druhá kapitola je venovaná prvému z troch panovníkov: a to anglickému kráľovi Richardovi I. Levie Srdce. Kapitola obsahuje stručný náhľad do jeho života a vlády. V tejto kapitole aj najširšie popisujem priebeh tretej krížovej výpravy. Je tomu tak preto, pretože sa na nej Richard I. Levie Srdce podieľal z týchto troch vládcov najdlhšie. Tretia kapitola bude venovaná francúzskemu kráľovi Filipovi II. Augustovi. Poradie panovníkov v práci je určené na základe miery ich interakcie v období ich vládnutia. V štvrtej kapitole sa zaoberám rímsko-nemeckým cisárom Fridrichom I. Barbarossom. Každá z predošlých kapitol rozoberá stručný náhľad do života panovníkov ako aj na najdôležitejšie rozhodnutia ich vlády. Podobne je pri každom panovníkovi vysvetlená jeho účasť na tretej krížovej výprave. Posledná kapitola bude venovaná komparácii panovníkov a ich panovania ako aj ich charakterov na základe literárnych opisov

Pri kompletizácii poznatkov o jednotlivých panovníkoch a ich panovaní som využíval väčšinou priamu metódu. V prípade informácií o tretej krížovej výprave a jej vplyvu na vládne rozhodnutia panovníkov som sa z časti oprel o biografickú metódu výskumu. V prípade následností jednotlivých udalostí som využil progresívnu metódu na základe komparácie viacerých zdrojov.

1 OBDOBIE STREDOVEKU

Obdobie stredoveku je historickou etapou, ktorá vyvoláva mnoho konfliktov medzi poprednými historikmi a celou vedeckou obcou. Niektorí autori označujú stredovek za obdobie temna, iný zasa považujú stredovek za obdobie rozkvetu a obdobie kreovania svetovej kultúry. Nepopierateľným faktom však ostáva to, že stredovek dokázal v sebe skombinovať dedičstvo starých civilizácií a kmeňovej kultúry. Vzdelanosť doby stredoveku patrila pod cirkevný patronát. Cirkvi nebolo podriadené len vzdelanie, ale kresťanskému svetonázoru podliehalo aj samotné myslenie. Cirkevný kódex a právo sa stalo povinným nielen pre klérus ale bolo záväzné pre všetkých rovnako. Cirkev v období svojho „panovania“ na rozšírenie vplyvu využívala aj hospodársky systém. Hospodárstvo fungovalo na princípe feudalizmu. Vazalské vzťahy sa stávajú oporným stĺpom feudálnej spoločnosti. Na pomyselnom vrchole tejto feudálnej pyramídy stál panovník, resp. kráľ. Začínajú sa vytvárať nové územné celky pod správou kráľovských vazalov a dvoranov. Feudálny spôsob hospodárstva a sociálne usporiadaná triedna spoločnosť spoločne vyústili do formovania stredovekého mesta. Neskorším dôsledkom bola aj výstavba stredovekých hradov, ktoré mali rôzne pragmatické spôsoby využitia, no išlo predovšetkým o sídla šľachty. Hrady, ktoré boli pod správou už spomínaných feudálov sa stali pripomienkou a pamiatkou na obdobie stredoveku, a mnohé z nich stoja ako monument spomienok dodnes.¹

Keďže táto etapa prepájala rôzne svety vytvárala aj nové aspekty kultúry. V období stredoveku vznikajú nielen neopomenuteľné historické písomnosti a pamiatky, ale taktiež tu vidíme nástup nového prístupu k umeniu. Stredovek nám priniesol aj svet plný tajomna a záhad, ktoré sa stali predobrazom legiend a bájí, či príbehov.

Európsky stredovek je na tom trocha inak. Delíme ho na tri etapy : raný stredovek (5. až 10. storočie), vrcholný(11. až 13. storočie) a neskorý stredovek (14. až 15. storočie).² Raný stredovek bol pre Európu veľkou skúškou. Pri štúdiu prameňov sa ani len nepozerala na prerod do novej doby, ale skôr na boj o prežitie. Vzhľadom na to, že väčšina obyvateľstva žila na vidieku a živila sa poľnohospodárstvom boli počiatočné nepriaznivé klimatické pomery hlavnou príčinou zdecimovania obyvateľstva. Slabá imunita kvôli hladomorom, takmer žiadna hygiena a epidémie, výrazne znížili počet obyvateľstva.

¹ SCOTT, Martin. 1986. *Medieval Europe*. New York: Dorset Press, s. 7-26.

² MÚČSKA, Vincent. et al. 2019 *Dejiny Európskeho stredoveku II.: Vrcholný stredovek, Od polovice 11. storočia do polovice 13. storočia*. Bratislava: Hlbiny, s.11-24.

Napríklad pri veľkej morovej epidémii v 40. rokoch 6. storočia, ktorá zasiahla celé Stredomorie a Gáliu, sa odhaduje, že počet obyvateľov sa zdecimoval takmer o jednu tretinu. Zvrat nastal približne niekedy začiatkom 9. storočia.³

Zlepšenie klimatických podmienok prinieslo žiadaný obrat, ktorý prispel k rozvoju stredovekého hospodárstva. Zrejme aj tieto priaznivé podmienky pre život priniesli rozkvet stredoveku. Po tom čo bola zažehnaná hrozba hladomoru a zlepšila sa aj hygiena nastal aj populačný nárast obyvateľstva. Populačný akces obsiahol celé územie starého kontinentu. Vzhľadom na to, že zo stredoveku nemáme zachované priame pramene týkajúce sa počtu obyvateľov, tak sa tieto výskumy opierajú o archeologické nálezy a písomné pramene kde sa čiastkovo uvádzajú informácie týkajúce sa populácie. Predpoklad je, že po prelome, ktorý nastal, počet obyvateľov dosiahol približne 73 500 000. Populačná explózia priniesla aj očakávaný rozmach v jednotlivých sektoroch hospodárstva. Väčší dopyt podporoval rozvoj poľnohospodárstva a nepochybne aj obchod. Zvýšený dopyt priniesol samozrejme aj pracovné zabezpečenie jednotlivých sektorov hospodárstva.⁴

Európa sa vo vrcholnom stredoveku dostala do doby pomyselnej a hospodárskej prosperity. V poľnohospodárskej oblasti sa začalo rozmyšľať o dlhodobých riešeniach pestovania plodín a obrábania pôdy. V tomto období sa začal v Európe rozširovať tzv. trojpoľný systém hospodárenia. Pri tomto spôsobe hospodárenia sa pôda rozdelila na tri časti: úhor, hony a lány. Na jednej časti pôdy sa nasiali oziminy, na druhú jariny a tretia sa nechala regenerovať bez siatia. Tento poľnohospodársky systém predpokladal prekročenie dopytu a výrazné zlepšenie poľnohospodárskej situácie. Napriek svojim výhodám sa však trojpoľné hospodárstvo nestalo jediným spôsobom obrábania pôdy. Hlavne vyššie položené oblasti zostali naďalej pri dvojpoľnom systéme hospodárenia a regeneráciu úhoru podporovali hnojením. V ostatných oblastiach produkčnej Európy dosiahol trojpoľný systém žiadaný výsledok a došlo až k prebytku potravín.⁵

Výrazný prelom nastal aj v nástrojoch. Najdôležitejším prelomom bolo zavedenie používania tzv. ťažkého pluhu. Oproti dovtedy používanému jednoduchému radlu, či radlici, ktorý pôdu rozrýval len plytko, bol tento nástroj oveľa praktickejší.

³ MÚČSKA, Vincent. et al. 2019. *Dejiny Európskeho stredoveku II.: Vrcholný stredovek, Od polovice 11. storočia do polovice 13. storočia*. Bratislava: Hlbiny, s.11.

⁴ SCOTT, Martin. 1986. *Medieval Europe*. New York: Dorset Press, s. 15-26.

⁵ MÚČSKA, Vincent. et al. 2019. *Dejiny Európskeho stredoveku II.: Vrcholný stredovek, Od polovice 11. storočia do polovice 13. storočia*. Bratislava: Hlbiny, s.17-24.

Silná drevená konštrukcia s železným krájadlom (čerieslom) bola ťahaná volským záprahom. Pôda bola takto nielen rozrytá, ale hneď aj obrátená. Jedlá z obilnín predstavovali hlavnú zložku jedálnička dobového obyvateľstva. Obilie, ktoré sa vypestovalo, sa mlelo ručne na podomácky vyrobených žarnovoch alebo bola pri mletí väčšieho množstva využívaná ťažná sila zvierat. Modernizácia sa dotkla aj tejto časti poľnohospodárskej výroby. Začala sa výstavba vodných mlynov. Tieto mlyny však už boli omnoho zložitejšie a potrebovali aj kvalifikovanú obsluhu. V druhej polovici 12. storočia sa začínajú využívať aj veterné mlyny, a to najmä v oblasti Flámska, Anglicka a Normandie s postupným rozširovaním. Vďaka tejto modernizácii poľnohospodárstva bolo možné vyrobiť dostatok potravín na to, aby boli splnené aj náročné požiadavky veľkých miest. Na novo skultivovanej pôde sa začali objavovať nové sídla postavené kolonistami.⁶

Popri hospodárstve dominovala stredoveku aj výroba textilu a spracovanie kože. Vrcholný stredovek priniesol nové vynálezy, ktoré vniesli do tohto odvetvia revolúciu. Za vynálezy možno spomenúť napríklad valcové mlyny používané približne od 12. storočia. Tieto zariadenia spracúvali vlnenú tkaninu na súkno. Rovnako dôležité bolo aj vynájdenie horizontálnych krosien, ktoré sa začali používať koncom 12. storočia. Vzniklo mnoho ďalších nástrojov ako napríklad kolovrat, ktorí niekoľko násobne urýchlil spriadanie nití. Textilná výroba sa stala odvetvím, v ktorom našla uplatnenie široké spektrum kvalifikovaných aj nekvalifikovaných pracovníkov. Vďaka vzniku nových mies svoj rozvoj zažilo aj baníctvo a ťažba rudy a drahých kovov. To sa mohlo udiť najmä vďaka privilégiám, ktoré boli prideľované jednotlivým mestám. Práve banícke výsady teda, povolenia na ťažbu, boli medzi prvými privilégiami vôbec. Okrem textilného odvetvia hospodárstva vzostup v stredoveku prebiehal aj v monumentálnom staviteľstve. Stavby monumentálnych katedrál, kláštorov a hradov sa stali pomyselným symbolom stredoveku.⁷ Obchod a európska obchodná politika sa v období vrcholného stredoveku odohrávala na dvoch základných smeroch.

Prvým je tradičný a druhým severno-južný, ktorého korene siahajú až do antických čias. Približne od začiatku 12. storočia sa začal rozvíjať obchodný ťah sever-juh.

⁶ MÚČSKA, Vincent. et al. 2019. *Dejiny Európskeho stredoveku II.: Vrcholný stredovek, Od polovice 11. storočia do polovice 13. storočia*. Bratislava: Hlbiny, s.17-24.

⁷ SCOTT, Martin. 1986. *Medieval Europe*. New York: Dorset Press, s. 18-33.

Hlavne z Anglicka a Flámska smerom do Francúzska a do zaalpských ríšskych území do Itálie. Dôležitým prielomom v obchodnom smere, bolo uvoľnenie Priesmyku sv. Gottharda v západných Alpách približne v 30. rokoch 13. storočia. V týchto obchodných transferoch mali špeciálny význam exkluzívne tovary. Obchodné transporty z Európy na Blízky východ (Levanta), prepravovali látky z Flámska, smolu a drevo na výstavbu lodí a samozrejme kovy a remeselné výrobky. Z oblastí Orientu sa dovážal najmä luxusný a exotický tovar ako napríklad: parfumy, hodváb, farbivá, slonovina, exotické drevo(céder, eben), damascénska oceľ, citrusové plody a pod.

Nové impulzy obchodu s Levantou prinieslo obdobie križiackych výprav. Práve križiacke výpravy boli aspektom, ktorý sprostredkoval obchodníkom práva a privilégia najmä v Konštantínopole a v novovznikajúcich križiackych štátoch. Na západe a východe sa obchod rozvíjal najmä v oblasti Severného a Baltského mora. Exkluzívny tovar dodávaný tzv. diaľkovými obchodníkmi sa predával na nadregionálnych trhoch v západnej Európy. S bežným spotrebným tovarom sa obchodovalo na mestských a dedinských trhoviskách, ktoré sa dajú prirovnať k tým, ktoré poznáme dnes.⁸

Pokrok a rozvoj, ktorý nastal v obchodnom sektore stredoveku podmienil aj vznik novej bankovej štruktúry. Peňažné reformy a bankovníctvo sa čoraz viac stávalo najväčším oborom hospodárstva. Okrem peňazí vyšli na svetlo sveta aj isté druhy cenných papierov ako napríklad zmenky. Banky priniesli možnosť pôžičiek a tak sa otvoril nový priestor pre ďalšie zlepšenie obchodu. Rozvoj peňažného sektoru priniesol lepšie podmienky pre ľudí. Banky zhodnocovali peňažné vklady a samozrejme šetrili čas svojim klientom. Takto sa postupne zvyšovala úroveň stredovekého života.⁹

Podstatný aspekt rozvoja a prerodu tvorili križiacke výpravy. Revolučné, či menej revolučné vlády panovníkov utvárali nový obraz sveta. A tak sa krížové výpravy stali katalyzátorom zmien.

1.2 Na pozadí výprav a tretia krížová výprava

Tak ako sa zvyšoval rozmach a vplyv jednotlivých kultúr, tak sa začali formovať aj konflikty na pozadí zrodenia stredovekej spoločnosti. Koniec 11. storočia priniesol hlavne pre oblasť Byzancie veľký problém. V tom čase bola Byzancia pod tlakom nájazdov Turkov, Arabov ale aj Saracénov. Všetko sa to začalo práve vplyvom tohto tlaku na Byzantského cisára Alexiosa. Preto cisár poslal žiadosť o pomoc k západným kresťanom. Pôvodné obavy

⁸ SCOTT, Martin. 1986.*Medieval Europe*. New York: Dorset Press, s. 20-44.

⁹ SCOTT, Martin. 1986.*Medieval Europe*. New York: Dorset Press, s. 20-44.

sa skrývali aj v tom, že kresťanské strediská boli obsadené pohanmi. A tak boli ohrození aj pútnici do Jeruzalema (Svätej zeme). Vyriešiť byzantský problém bolo samozrejme aj v záujme pápežského stolca. Vtedajší pápež Urban II. sa usiloval o pomoc Byzancii. Prioritou bolo znova prevziať kontrolu nad Jeruzalemom a priľahlými oblasťami. Preto vyzval kresťanov k výprave na pomoc Byzancii. Tak sa započala éra krížových výprav.¹⁰

Tretia krížová výprava je príkladom protikladu k dogmatickej predstave sporu dvoch táborov teda kresťanstva a islamu. V tomto prípade sa nejednalo len o akýsi vonkajší stred medzi dvoma svetmi, ale súboje sa odohrávali aj vo vnútri jednotlivých táborov. „*Tretí krížová výprava se spíše jeví jako nepřehledný proces soupeření uvnitř obou táborů, „křesťanského“ i „islamského“, jenž nezdědka končil uzavíráním nečekaných a proměnlivých spojeneckých koalic*“.¹¹ Táto krížová výprava zahrnula tri veľké postavy západného sveta: anglického kráľa Richarda I. (Levie Srdce), rímsko-nemeckého cisára Fridricha I. Barbarossu a francúzskeho kráľa Filipa II. Augusta. V niektorých prameňoch sa preto táto výprava označuje aj ako „výprava troch pomazaných (korunovaných) hláv“. Zainteresovanie jednotlivých panovníkov v tejto udalosti veľmi dobre ukazuje ich spôsob vládnutia, ale odráža aj samotný charakter týchto historických postáv.

V dobe vyhlásenia tretej krížovej výpravy bola Byzantská ríša na pokraji kolapsu. Paradoxom bolo, že západná časť Európy bola na tom presne opačne. Hospodárska revolúcia a kultúrna reformácia kreovali dobrý základ pre prosperitu západnej časti európskeho sveta. Avšak problémy nemala len Byzancia. Islamský svet bol vo víre „revolúcie“ v aristokracii pod silným vplyvom tureckých síl. Tu sa objavuje dôležitá postava opačnej strany, a to Saladin. Je nepochybné, že jeho víťazné výpravy boli chápané mocnosťami západnej Európy ako podstatný prelom v dianí vo svete. Dôsledky Saladinovej pribojnosti boli základom pre myšlienku vyhlásenia tretej krížovej výpravy. Hlavným problémom sa stalo dobytie križiackeho Jeruzalemského kráľovstva roku 1187.¹²

¹⁰ HROCHOVA, Viera, 1982. *Křížové výpravy ve světle soudobých kronik*. Praha: SPN - Státní pedagogické nakladatelství, s. 129-146.

¹¹ NICOLLE, David. *Třetí křížová výprava 1191, Richard Lví Srdce, Saladin a zápas o Jeruzalem*, Praha: 2008. s. 7.

¹² HROCHOVA, Viera, 1982. *Křížové výpravy ve světle soudobých kronik*. Praha: SPN - Státní pedagogické nakladatelství, s. 129-146.

2 RICHARD I. LEVIE SRDCE

Anglicko ako krajina počas dejín vytvorilo mnoho slávnych osobností. Niektoré z týchto slávnych mien sa stali predlohou pre romány, či filmy ako napríklad Kráľ Artuš. Richard I., ktorý dostal prezývku Levie srdce je trochu iný. Na rozdiel od Kráľa Artuša vznikali legendy o ňom už počas jeho života. Hoci od smrti kráľa Richarda I. Levie srdce uplynulo viac ako 800 rokov jeho meno zrejme povie mnoho aj dnešnému človeku. Jeho osoba je v živých spomienkach nielen v Anglicku, ktorého bol kráľom, ale aj vo Francúzku, do ktorého siahajú jeho korene a počiatky jeho rodu. Pri tomto mene sa nám nenaskytá priestor na skúmanie epochálnych činov avšak aj napriek tomu jeho meno zostáva živé. Richard I. Levie srdce je veľmi rozporuplnou postavou dejín. Mnoho historikov sa nevie do dnes zhodnúť na tom, čo je fakt a čo je legenda. Richard I. bol synom Henricha II.¹³ a Eleonóry Akvitánskej¹⁴. Podstatou Richardovej osobnosti sa stali vlastnosti, ktoré zdedil po svojich rodičoch.

Keď sa 8. septembra 1157 narodil Richard, mal jeho otec dvadsaťštyri rokov. V tom čase bol úradujúcim kráľom Anglicka už tri roky. Richard však nebol jeho prvorodený syn. S Eleonórou mal Henrich spolu ôsem detí. Prvorodený syn Viliam, ktorý sa narodil dva roky pred Richardom, bohužiaľ zomrel vo veku troch rokov. Preto sa v tomto aspekte niektoré literárne pramene o Viliamovi ani nezmieňujú nakoľko nedosiahol vek, v ktorom by mohol byť považovaný za následníka. Zrejme aj z tohto dôvodu autor Siegfried Obermeier zmieňuje Richarda ako druhorodeného syna Henricha II. Potom nasledovalo narodenie vtedajšieho korunného princa Henricha a následne prišiel na svet Richard.¹⁵

Moment, ktorý vyzdvihol Richarda na svetlo sveta boli spory, ktoré nastali medzi bratmi a ich otcom po tom čo roku 1170 ochorel. Choroba, ktorú mal Henrich mala ťažký priebeh, a tak kráľ počítal so svojou smrťou. Ríšu teda rozdelil medzi princov. *„Korunný princ Henrich, ktorý bol po svojej korunovácii de jure už anglickým kráľom, dostal Normandiu a všetky krajiny svojho starého otca Gottfrieda z Anjou. V tomto okamihu vystúpil pred tvár*

¹³ Henrich II. (Iné mená Henry z Anjou, Henry Plantagenet (*1133 Le Mans, Maine (dnešné Francúzsko) - † 6. júla 1189 v blízkosti Tours), vojvoda z Normandie, gróf z Anjou, vojvoda z Akvitánie a anglický kráľ (korunovaný v roku 1154), za svojej vlády značne rozšíril svoje územia a podarilo sa mu upevniť moc v Anglicku. Jeho porážku priniesli najmä spory s Thomasom Becketom, ale aj so svojimi synmi a manželkou Eleonórou.

¹⁴ Eleonóra Akvitánska, (*1122 – † 1. apríla 1204, Francúzsko) od roku 1137 bola manželka Ľudovíta VII. až do roku 1152, kedy si vzala anglického kráľa Henricha II. Jej meno je spájané predovšetkým z jej synom Richardom I. Levie srdce. Je považovaná za jednu s najmocnejších žien Európy v dvanástom storočí.

dejín Richard. ¹⁶ Samotný Richard zdedil prevažne majetky svojej matky. Mladý princ až do momentu udelenia titulu vojvodu Akvitánska, žil v úzadí na dvore svojej matky Eleonóry v Poitiers. Zrejme aj bližší kontakt s matkou urobil z Richarda matkinho obľúbeného potomka. Je zrejmé, že pri rozdeľovaní majetku mala slovo aj kráľovná, ktorá Richardovi dopriala rozsiahle územia.

Ostatní synovia obišli oproti svojim bratom horšie. Gottfriedovi bolo pridelené pod správu územie Bretónska. Najhoršie dopadol najmladší syn Ján. *„Jánovi, iba trojročnému najmladšiemu synovi, bolo prisúdené malé grófstvo Mortain. V porovnaní s jeho bratmi obišiel dosť zle, čo mu prinieslo meno Ján Bezzemok.* ¹⁷ Keby bol Henrich chorobe podľahol bol by si ušetril veľké trápenie. Henrich chorobu prekonal a spoločne so svojou rodinou oslávil Vianoce. Oslavu, však prekazila správa, ktorá priniesla posolstvo o odmietnutí prepustenia biskupov spod pápežovej kliatby Thomasom Becketom. Roku 1170 bola jeho prosba vyslyšaná a Thomas Becket bol zavraždený priamo pred oltárom katedrály v Canterbury.

2.1 Detstvo

Samotného Richarda sa udalosti súvisiace s Thomasom Becketom príliš netýkali. Užíval si svoj nový titul vojvodu Akvitánska. Krajina Akvitánska bola a je často spájaná s na pohľad úchvatným zážitkom. Inaugurácia mladého vojvodu, ktorú zorganizovala jeho matka, mala viesť trinásťročného Richarda do postavenia, na ktoré bol celý čas vychovávaný. Počas nasledujúcich dní a týždňov bol mladý vojvoda predstavený svojim vazalom a spolu s matkou absolvovali cestu po krajine, aby si mohol Richard poobzerať tú krásu, ktorú dostal pod svoju správu. Mladý Richard sa vžil do roly kniežat'a kraja. Snažil sa naučiť správaniu k ľuďom, rešpektoval zákony ako aj lénny feudálny systém, ktorý až na menšie nedostatky v stredoveku fungoval dobre. Po návrate bol Richardovi udelený titul čestného opáta Saint Hilaire a boli mu odovzdané insígnie akvitánskeho vojvodu (kopja a zástava).

Eleónora dokonca obnovila starý zvyk a nechala Richarda symbolicky zasnúbiť s krajinou, čím sa stvrdilo prepojenie medzi panovníkom a krajinou.¹⁸ Prostredníctvom svojich detí získala Eleónora v Akvitánsku ešte väčší vplyv ako mala predtým.

¹⁶ OBERMEIER, Siegfried. *Richard Levie srdce*. Bratislava: IKAR, 1999., s. 20.

¹⁷ OBERMEIER, Siegfried. *Richard Levie srdce*. Bratislava: IKAR, 1999., s. 20.

¹⁸ Macmillan, 1900. *The life and death of Richard Yea-and-Nay*, s. 30.

Richard sa výzorom veľmi podobal na brata až na to, že Richard mal hrdzavé vlasy. Ak by sme sa mali pozrieť na porovnanie bratov Henricha a Richarda oprieme sa o piesne trubadúra Bertranda de Borna. De Born prisudzoval Henrichovi jemnosť a Richardovi zasa spravodlivosť. V jeho textoch nachádzame prvý aspekt Richardovej osobnosti. V istom texte nazýva Richarda „*Oc e No*“ teda Áno alebo Nie. Podľa jeho opisov bol Richard prchká osobnosť, nenechával si čas na rozmyslenie a hneď odpovedal a rozhodoval, práve preto to oslovenie áno alebo nie. Z tejto informácie sa teda dozvedáme, že kompromis ako riešenie problémov nebol črtou veľkého vojvodu Akvitánska. To aký vplyv bude mať táto prchkosť Richardových rozhodnutí na neskoršiu vládu sa ešte len ukáže. Je však nutné dodať, že Bertrand de Born nie je tak úplne dôveryhodný zdroj. Historici tak usudzujú najmä kvôli tomu, že v istom čase bojoval proti Richardovi a potom zasa s ním.¹⁹ Richard ako aj mladý Henrich však vstupovali pomaly z pokojného života v Poitiers do konfliktu s vlastným otcom.

Dňa 27. septembra 1172 sa Henrich oženil s francúzskou princeznou Margarétou a zaistil si tak pomoc svokra francúzskeho kráľa Humberta. Toto ako sa neskôr ukáže bolo zaujímavým faktorom priebehu sporov v rodine. Kráľ Henrich II. sa neváhal postaviť proti vlastnému synovi, a to bola jeho fatálna chyba. Mladý Henrich sa spolu so svokrom na svojej strane a vyzbrojený silným temperamentom vyhlásil otcovi vojnu. Takto sa započala éra rodinnej vojny. Richard spolu s Gottfriedom sa pridali na stranu Henricha a rovnako urobila aj ich matka. Synovia sa spoločne postavili proti otcovi. Nový smer nastal po podpísaní dohody s Ľudovítom VII. Po tejto dohode ostal kráľ Henrich na spor sám. Verná ostala len Normandia. Bezvýchodisková situácia bola pre starého kráľa skôr impulzom. Využil svoje strategické prednosti a najal si vojsko barbarských žoldnierov. Henrich s týmto novonabitým vojskom napadol Poitou a podarilo sa mu získať územia späť. Jediná pevnosť, ktoré sa ako tak držalo bol Taillebourg pod kontrolou Richarda. Kráľovná Eleónora bola pri úteku chytená a prevezená do Anglicka a uväznená. Po tom, čo sa Henrich dal zbičovať na znak zmierenia s cirkvou sa po príchode do Londýna dozvedel správu o porážke škótskeho kráľa. V septembri roku 1174 zložili zbrane aj jeho synovia. Kráľ priznal oficiálne svojim synom územia. Ján (Bezzemok) tentokrát získal dobyté územie Írska.²⁰

¹⁹ Macmillan, 1900. *The life and death of Richard Yea-and-Nay*, s. 19.

²⁰ OBERMEIER, Siegfried. 1999. *Richard Levie srdce*. Bratislava: IKAR, s. 28-33.

Mladý Richard v roku 1176 absolvoval vojenské výcviky ako vojvodca a vojak. V tomto čase bol Richard opäť zatiahnutý do vojnových konfliktov. Tentokrát to nebolo zo strany rodiny, ale zo strany jeho akvitánskych vazalov. Po tom, čo Richard dostal finančnú podporu od svojho otca, začal stavať žoldniersku armádu. V bitke pri Bouteville bol však porazený rebelským vodcom Vulgrinom. Hoci Richard utrpel porážku, jeho hrady zostali neporušené. V júni 1176 Richard obliehal mesto Limoges, a teda obe jeho časti centrum aj citadelu. V tomto momente začala vynikať jeho výborná schopnosť stratégie. Bolo jasné, že hoci mal mladý vojvoda len devätnásť rokov dokázal by sa rovnať skúseným stratégom. Hoci s odporom popredných vazalov Viliama a Vulgrina nakoniec mesto dobyl.

Richard vyslaný svojím otcom v zime 1176/1177 „oslobodil“ obchodnú cestu do Santiago de Compostela. Po návrate z návštevy francúzskeho kráľa Ľudovíta VII. sa začala situácia eskalovať rýchlo. Ľudovít dal svojho štrnásťročného syna Filipa korunovať za kráľa. Čestným hosťom na korunovácii bol aj mladý Henrich. Samozrejme s povolením svojho otca niesol francúzsku korunu. Dňa 18. septembra 1180, kráľ Ľudovít zomrel a o tri roky neskôr postihla smutná udalosť aj Anglicko.²¹ Od tohto momentu sa začína situácia hlavne pre Richarda Plantageneta z Anjou výrazne meniť.

Dňa 11. júna 1183 po niekoľkých dňoch v horúčkach zomrel mladý anglický spolukráľ Henrich. Ktovie čo sa vtedy odohrávalo v mysli matky Eleonóry. Jej údajná predtucha sa splnila. Jej obľúbený syn sa takto stal korunným princom. Po tejto smutnej udalosti nastalo ďalšie obdobie rodinných sporov najmä medzi Richardom a jeho otcom.

Henrich totiž chcel, aby Richard prepustil územie Akvitánska bratovi Jánovi, to však Richard odmietol. Tu sa ukázala jeho naviazanosť na svoje detstvo, matku a jej dedičstvo. Ján spolu s bratom Gottfriedom napadli Akvitánsko. Všetko sa to malo skončiť v roku 1184, keď kráľ Henrich donútil podpísať bratov mier. Tento mier a pokoj v rodine netrval dlho. Kráľovnú opäť uväznili do jej hradu a bratia sa opäť rozhádali s otcom. Henrich II. nepripúšťal žiaden kompromis, a stal Richardovým trňom v oku. Richard potreboval podporu a v rodine ju nenašiel obrátil sa teda na nového francúzskeho kráľa Filipa Augusta. Filip súhlasil so spojenectvom aj kvôli vlastným sporom s Henrichom II. Celá táto rodinná dráma sa postupne blížila ku koncu. Roku 1186 pri nehode na poľovačke zomrel Richardov

²¹ OBERMEIER, Siegfried. 1999. *Richard Levie srdce*. Bratislava: IKAR, s. 33-41.

brat Gottfried a tak zostal v spore len Richard a jeho otec. Ján sa držal v pozadí. A tak sa začalo plánovanie ďalšieho mierového konania.²²

Kráľ Henrich II. zostal patrične zaskočený, keď sa na stretnutí v Bonmoulinse objavil jeho syn Richard po boku francúzskeho kráľa. Richardove a Filipove požiadavky sa týkali najmä uznania Richarda za anglického kráľa, a to aj na základe sobáša s Alice, Filipovou sestrou. Napriek tomu, že požiadavkám očividne nebolo vyhovené a Henrich ich bral ako urážku, tak časť vazalov sa pridala na Richardovu stranu. Tu sa môžeme zastaviť aj pri francúzskom kráľovi Filipovi. Napriek svojej jasnej prevahe a napriek faktu, že mal vo vojne úspech, snažil sa naďalej jednať mimo vojenskej cesty. Avšak po tom čo Richard uznal Filipa za svojho lénneho pána bol starý kráľ Henrich ponížený a vďaka svojej povahe despotu aj opustený a odmietal akúkoľvek cestu kompromisu. Po tom čo bolo jeho pričinením vypálené mesto Le Mans bol kráľ v koncoch. Po tom čo mesto padlo stretol sa s Richardom a Filipom a hoci úplne vysilený a nevládny prijal všetky podmienky svojich protivníkov. O niekoľko dní na to, zomrel. Je ťažké povedať ktorá legenda o posledných kráľových slovách je pravdivá, isté je však to, že na sklonku svojho života prijal a priznal sklamanie vo svojich synoch a porážku od vlastnej krvi.²³

2.4 Nástup na anglický trón a tretia krížová výprava

Richard sa stal dedičom anglického trónu. Na Richarda padla úloha urobiť čo treba, aby si zaistil pevnú mocenskú pôdu na vládnutie. Tu sa začína ukazovať ďalšia dôležitá Richardova vlastnosť, ktorá mu pomohla vybudovať si istý kult osobnosti. Richard už za čias, keď bol vojvodom mal schopnosť odhadnúť ľudí. Napriek tomu, že prikázal vyhodiť všetkých, ktorí k nemu prebehli od jeho zosnulého otca, niektorých u ktorých predpokladal rovnakú vernosť, akú mali doteraz k Henrichovi urobil výnimku. Jedným z tých čo po smrti Henricha II. zostal verný Richardovi bol William Maréchal. Ani v tomto prípade sa Richardov odhad na ľudí nemýlil. Dôkazom jeho dôvtipu pri výbere svojho dvora bolo aj to, že počas celej jeho vlády ho ani jeden z jeho dvora nezradil. Aj Richard však urobil veľkú chybu, ktorá mala čoskoro ukázať svoje dôsledky. Tou chybou bolo prizvanie svojho brata Jána Bezzemka do Anglicka. Hoci sa Richard snažil brata uspokojiť a nakloniť si ho na svoju stranu, čoskoro sa malo ukázať, že to nemalo pre Richarda požadovaný pozitívny vplyv.²⁴

²² Macmillan, 1900. *The life and death of Richard Yea-and-Nay*, s. 27.

²³ OBERMEIER, Siegfried. 1999. *Richard Levie srdce*. Bratislava: IKAR,

²⁴ ABBOTT, Jacob. 1900. *History of King Richard the First of England*, s. 45- 57.

Richard hneď po otcovej smrti vyslal Williama Meréchala oslobodiť jeho matku. Keďže bol aj druhý Eleonórin manžel mŕtvy, mohla venovať pozornosť prípravám na korunováciu svojho milovaného syna. Už v samotnom akte korunovácie sa prejavila Richardova noblesnosť a istá grácia, ktorú mu vŕšovala jeho matka už ako dieťaťu. Hoci Richarda s Anglickom okrem nároku na trón nespájalo veľa, ľud ho prijal s nadšením. Na konci svojho života bol Henrich II. naozaj zlým kráľom. Richard mal možnosť naprávať dôveru svojho ľudu ku trónu, avšak jeho záujem bol uprený inam.²⁵

Idea šíriaca sa po roku 1187 po Európe bola jasná. Vezmite kríž! Boh to chce. Potom, čo 4. júla 1187 utrpeli kresťania tvrdú porážku od sultána Saladina²⁶ pri Hattine, bol osud svätého mesta Jeruzalema v rukách pohanov. Pre stredovekého kresťanský podloženého človeka musela byť správa o obsadení Svätej zeme zdrvivúca. Práve preto bola agitácia na výpravu veľmi silná. Ako prvý zareagoval cisár Fridrich I. Barbarossa a v roku 1188 vyhlásil „vzatie kríža na plecá“. Toto rozhodnutie ísť do boja so sultánom vo veku takmer sedemdesiat rokov sa mu nakoniec stalo osudným. Tak ako cisár, tak aj nový anglický kráľ Richard I. prijal uskutočnenie krížovej výpravy. V Anglicku si zjednal mierové podmienky s vojvodom z Welsu, ale i so škótskym kráľom Viliamom, ktorého uznal za nezávislého monarchu. Viliam mu zaplatil za túto zmluvu desaťtisíc mariek, ktoré Richard využil na financovanie krížovej výpravy.²⁷

Richard teda po necelých troch mesiacoch od nástupu na anglický trón vyrazil na výpravu. Dňa 11. decembra 1189 prekonal prieplav La Manche a z Francúzska plánoval ďalšie kroky. Na zhromaždení, ktoré sa konalo vo februári 1190 v Normandii urobil Richard rozhodnutie, ktoré malo negatívny dopad na celé Anglicko. Richardov dôverník William Longchamps bol vymenovaný za najvyššieho sudcu Anglicka. Ako sa neskôr ukázalo toto bolo jedno z nie práve šťastných Richardových rozhodnutí. Longchamps ako zástupca kráľa v jeho neprítomnosti mal možnosť dať priestor svojej ctižiadosti. Vynútil si postavenie pápežského legáta, a tak bol „pápežom i kráľom zároveň“.

Richard stál však pred väčším problémom. Výzvu kríža totiž prijal aj francúzsky kráľ Filip II. August. Títo dvaja už tak dosť znepriatelení panovníci²⁸ mali zrazu bojovať bok po boku,

²⁵ OBERMEIER, Siegfried. 1999. *Richard Levie srdce*. Bratislava: IKAR, s. 90- 98.

²⁶ Saladin (*Mezopotámia (dnešný Irak) – † 4. marca 1193, Damask (dnešná Síría) bol moslimský sultán Egypta, Sýrie, Jemenu a Palestíny. Prvý sultán z dynastie Ajjúbovcov. Pre moslimský svet sa stal niečím ako hrdinom. Vyznamenal sa najmä vo vojne proti kresťanom. V roku 1187 spečatil osud Jeruzalema. Je ústrednou postavou „zápornej strany“ bojov v tretej krížovej výprave.

²⁷ Cisár sa 1. júna 1190 utopil, ako sa to presne stalo nie je známe.

²⁸ Filip II. August mal problém s Richardovým vlastníctvom francúzskej pôdy a Richard zasa naopak chcel získať vo Francúzsku väčšie územia.

na jednom bojisku a pod jedným cieľom. Dňa 16.marca 1190 uzavreli prísahu, že počas krížovej výpravy si zachovajú vzájomnú vernosť. Rovnako prisahali aj jednotliví predstavitelia šľachty. V tomto bode sa odchod na výpravu odložil na 1.júla.

V júni kráľ Richard II. vydal tieto nariadenia:

1. „Ak niekto zabil iného, vrah mal byť priviazaný k mŕtvemu telu a pochovaný zaživa s ním, ak bola vražda spáchaná v prístave alebo na súši. Ak bol zločin spáchaný na mori, dve telá, zviazané spolu ako predtým, mali byť spustené cez palubu.“
2. „Ak niekto udrel iného pästou alebo akoukoľvek inou zbraňou aj keď pri tom nepotiekla krv, potom mal byť potrestaný tým, že ho trikrát vrhli po hlave z ramena lode do mora.“
3. „Za všetky druhy profánnych a urážlivých rečí bol trest pokuta unca striebra za každý priestupok.“
4. Každý koho prichytia pri krádeži, toho oholia, natrú horúcou smolou a vyvália ju v perí. Následne je vinník vysadení na najbližšej pevnine.“²⁹

S. Obermeier vo svojej knihe uvádza aj piaty bod : „ Ak vierohodní svedkovia dosvedčia, že niekto zdvihol meč proti inému, páchatel'ovi odseknú ruku“³⁰ Tieto body odrážajú niekoľko vecí. Za prvé to, aké problémy môžu nastať pri tak rozmanitej posádke vojakov a za druhé predvídavosť Richarda, ktorý chcel predísť takýmto problémom.

Hoci bola výprava naplánovaná na 1.júla 1190 tak králi vyrazili až o tri dni neskôr. Cesty kráľov sa predčasne rozišli v Lyone. Richard poslal napred flotilu aby mohol nastúpiť na plavbu už v Marseille a Filip II. chcel ísť po súši až do Janova. Po tom čo Richardova flotila prekonala Pyrenejský polostrov a Gibraltár dorazila 22.augusta 1190 do Marseille. V tejto chvíli narážame na faktografickú nezrovnalosť. Niektorí autori ako napríklad Steven Runciman píše, že Richard pokračoval ďalej po súši, vraj kvôli Richardovej morskej chorobe. Na druhej strane anglické pramene ako napríklad Itinerary of Richard I., uvádzajú popis Richardovej cesty po mori až do Neapola. Jediným možným predpokladom tak ostáva že na svoju kráľovskú galéru nastúpil zrejme v janovskom prístave.³¹

Samotný priebeh výpravy do Svätej zeme sprevádzalo mnoho prekážok. Dôvodom bola zrejme Richardova nerozvážnosť a z istej stránky aj túžba po riskovaní a dobrodružstve. Po tom čo absolvoval slávnostné uvítanie v Janove pokračoval ďalej už bez

²⁹ History of King Richard the First of England, Jacob Abbott, 1900, s.102 – 103.

³⁰ OBERMEIER, Siegfried. 1999. *Richard Levie srdce*. Bratislava: IKAR, s.49.

³¹ ABBOTT, Jacob, 1900. *History of King Richard the First of England*, s. 37-51.

zastavovania. Po tom, čo dorazili do Neapola kráľ vo svojej zvedavosti vystúpil na Vezuv, kde takmer spadol do krátera. Filip II. zatiaľ bez zastavovania dorazil na Sicíliu.³²

Po tom čo obaja panovníci dorazili do Messiny sa udiali udalosti, ktoré je nutné spomenúť pre lepší obraz o Richardovi I. a jeho premýšľaní. Po tom, čo sa dozvedel od svojej sestry Joany ako s ňou nástupca jej manžela Viliama, Tankred zaobchádza, jeho nálada už tak dosť podráždená zdĺhavou cestou sa zväčšila. Jeho vojsko ukazovalo v meste odvrátenú stranu. Anglickí vojaci obťažovali ženy, vyvolávali barové bitky a tak sa začínala tvoriť búrlivá situácia v meste. Po pár hanlivých slovách na Richarda vypukla v meste bitka. Rozhnevaný Richard vydal rozkaz zaútočiť na mesto.

Toto „pirátstvo“³³ ako to popisuje A. Bridge vo svojej knihe Křížové výpravy, sa skončilo vrátením Joaninho vena a podpísaním následnej mierovej zmluvy.

Po zime strávenej na Sicílii sa obaja panovníci s odstupom 10 dní vydali na cestu. Cesta francúzskeho kráľa Filipa II. Augusta bol viac či menej pokojná, na druhej strane cesta anglického kráľa Richarda bola plná prekážok, čo sa podpísalo aj na čase jeho príchodu. Po tom čo dorazili obaja králi, križiacke vojská ich privítali s nadšením. Pre moslimov bola Richardova flotila hrozbou rovnako ako vojská kráľa Filipa II. Augusta.

Dôležitým bodom, ktorý dotvára obraz o Richardovi bol príchod jeho matky Eleonóry, ktorá zo sebou priviedla pre Richarda a to princeznú Berengariu Navarrskú. Hoci podľa záznamov Richard nemal záujem o manželstvo, tak sa 12.mája 1191 oženil vo veku tridsaťdva rokov. Jeho postoj k manželstvu bol naozaj len politický ako to máme možnosť vidieť pri mierových jednaniach so Saladinom, kde ponúka svoju ovdovelú sestru Joanu ako pokrvný mierový zväzok. Po dlhom reťazci bojov bol nakoniec uzavretý dočasný mier medzi sultánom Saladinom a kráľom Richardom I., ktorým sa defakto ukončilo obdobie tretej křížovej výpravy. Stalo sa tak po tom, čo Richard dobyl mesto Jaffa v lete roku 1192. Tento mier bol uzavretý na päť rokov.³⁴

Richardova cesta domov bola zastavená rakúskym vojvodom Leopoldom V.³⁵ Faktom je, že spory medzi Leopoldom a Richardom začali už pri obliehaní Akkonu, ale na pozadí zajatia stál francúzsky kráľ Filip II. Zatiaľ čo Richard rokoval o svojom prepustení v Anglicku vládol jeho brat Ján Bezzemok pod patronátom francúzskeho kráľa Filipa II.

³² NICOLLE, David. 2008. *Tretí křížová výprava 1191, Richard Lvi Srdce, Saladin a zápas o Jeruzalem*, s. 14-21

³³ BRIDGE, Antony. 2013. *Křížové výpravy*. Přeložil Marie KREYSOVÁ, s. 225.

³⁴ HROCHOVA, Viera, 1982. Křížové výpravy ve světle soudobých kronik, s.146-156.

³⁵ Rakúsky vojvoda od roku 1177 do roku 1194. Preslávil sa najmä zajatím anglického kráľa Richarda I. Levie Srdce.

Augusta. Po dohode s cisárom a zaplacení sto tisíc hrivien striebra bol Richard prepustený a roku 1194 začal vojnu s Filipom II. Augustom. Znova nastáva situácia s obdobia pred smrťou Richardovho otca a teda boj o lénne územia.³⁶

Táto anglicko-francúzska vojna sa z počiatku vyvíjala v prospech Richarda. Filip II. bol nútený sa stiahnuť a začať rokovať o mierovej ceste. Dohoda, ktorú uzavreli však nestihla vojsť do platnosti. Dňa 26.marca 1199 bol Richard zranený šípom pri obliehaní hradu Chalus. Po tomto zranení, ktoré mu spôsobilo horúčky a zápal 6.apríla 1199 zomrel v náručí matky. Jeho pozostatky sú pochované na troch miestach. Srdce kráľa Richarda I. Levie Srdce je uložené v katedrále Notre-Dame. Vnútorosti boli uložené na hrade Chalus a samotné telo bolo pochované v kostole v Fontevrault.³⁷

Titul alebo prívlastok Levie srdce získal až po svojej smrti. Tento pseudonym mu bol daný za jeho vojnové a strategické úspechy, ktoré dosiahol počas svojho života.

³⁶ ABBOTT, Jacob, 1900.*History of King Richard the First of England*, s. 40.

³⁷ OBERMEIER, Siegfried. 1999. *Richard Levie srdce*. Bratislava: IKAR, s. 166- 171.

4 FILIP II. AUGUST

Francúzsko sa počas obdobia stredoveku stalo významným územným celkom, a to práve aj vďaka reformám, ktoré nastali počas vlády kapetovskej dynastie. Účasť kráľa Filipa II. Augusta na tretej krížovej výprave mala viacero zaujímavých dôvodov, ale i dôsledkov. Azda najväčším dôsledkom bola vojna medzi Filipom II. Augustom a anglickým kráľom Richardom I.

Filip II. August sa narodil 21. augusta 1165 v Paríži. Bol synom Ľudovíta VII. a Adely, vojvodkyne z Champagne.³⁸ Ľudovít VII.³⁹ bol celkom trikrát ženatý. S Adelou sa oženil len pár týždňov po smrti predošlej manželky Konstancie, pretože túžil po následníkovi. Osemnásť rokov po prvom sobáši sa narodil následník trónu Filip II. V roku 1179 dostal kráľ ťažkú mŕtvicu, po ktorej ostal ochrnutý a neschopný vlády. Toho istého roku sa konal dvorský snem, na ktorom kráľ nariadil korunováciu svojho syna Filipa. „*V Deň svätých 1. novembra 1179 v súlade s Kapetianskou tradíciou bol pomazaný a korunovaný v katedrále v Remeši za legitímneho kráľa a nástupcu svojho otca, ktorý ešte stále žil.*“⁴⁰ Takto sa mladý vtedy štrnásťročný Filip II. stáva roku 1180 francúzskym kráľom.⁴¹ „*Keď v septembri 1180 nastúpil mladý Filip II. na trón po Ľudovítovi VII., nikto jeho moc nespochybňoval. Mal spojencov a stúpenčov až na samotnom juhu Francúzska, avšak jeho vazal Plantagenet ovládal zem a mal svojich vazalov vo viac ako polovici kráľovstva.*“⁴²

Francúzsky kráľ Filip II. neváhal využívať rozbroje v rode Plantagenetovcov na spojenectvo s anglickými princami proti ich otcovi Henrichovi II. Po smrti anglického kráľa Henricha II. sa situácia zmenila. Na anglický trón nastúpil Richard I. a pôvodné spojenectvo sa zmenilo na otvorenú rivalitu. Dočasný mier nastal potom čo obaja panovníci prijali výzvu krížovej výpravy a spoločne putovali do Svätej zeme. Filip II. August využil situáciu a svoju účasť na výprave predčasne ukončil. Ako zámienku použil svoj zhoršujúci sa zdravotný stav. Richard I. Levie srdce teda ostal v roku 1191 sám pred bránami Akkonu.⁴³

³⁸ Adela z Champagne (* pravdepodobne rok 1140 - † 14. júna 1206 v Paríži) Adela bola už tretou manželkou Ľudovíta VII. Adela porodila Ľudovítovi vytúženého následníka Filipa.

³⁹ Francúzsky kráľ z dynastie Kapetovcov otec Filipa II. Augusta. Bol korunovaný ešte za života svojho otca a zúčastnil sa druhej krížovej výpravy.

⁴⁰ BALDWIN, John W. 1986. *The government of Philip Augustus : foundations of French royal power in the Middle Ages*. Berkeley: University of California Press, s. 3.

⁴¹ Francúzsky kráľ Filip II. tu prvýkrát dostal prezývku „Augustus“ a použil to kronikár Rigord zo Saint-Denis. (Augustus pretože sa narodil v auguste).

⁴² DUBY, Georges. 2003. *Dějiny Francie od počátků po současnost*. Praha: Karolinum, s. 202.

⁴³ MÚČSKA, Vincent. et al., 2019. *Dejiny Európskeho stredoveku II.: Vrcholný stredovek, Od polovice 11. storočia do polovice 13. storočia*. Bratislava: Hlbiny, s. 93 -94.

Filip II. August sa pripravoval na upevňovanie svojej moci vo svojej krajine. „Štvornásobné rozšírenie panstva mu vynieslo prezývku „august“ (z lat. *augere* – rozširovať; možno to však súvisí s mesiacom Filipovho narodenia: august – lat. *augustus*).“⁴⁴

Nadviazal kontakty so svojimi vazalmi v Normandii a začal budovať spojenectvo s Richardovým bratom Jánom Bezzemkom, ktorý v čase Richardovej neprítomnosti vládol Anglicku. Ján Bezzemok bol vo Filipových plánoch ústretovejším spoločníkom ako bol Richard. Kráľ Filip sa pokúsil Richardove miesto nahradiť, a tak roku 1193 skladá Ján Bezzemok vazalský sľub a stal sa vojvodom Normandie. Tieto plány mu vychádzali len v dobe, kým bol Richard I. Levie srdce v zajatí rakúskeho vojvodu.⁴⁵ Po tom čo sa Richard vrátil zo zajatia musel znova francúzsky kráľ stáť proti svojmu niekdajšiemu spojencovi. Richard bol skúseným bojovníkom, a to sa nedalo prehliadnuť. Filip II. August sa musel postupne z Normandie stiahnuť. Bol pripravený na mierové ústupky, k tým však nedošlo. V roku 1199 anglický kráľ Richard I. Levie srdce zomrel na následky zranení.⁴⁶

Hoci nastala situácia, ktorú by mohol využiť, musel Filip II. riešiť situáciu v rodine. Pre upevnenie moci sa totiž oženil s dánskou princeznou Ingeborg. Onedlho na to požiadal sám Filip II. o anulovanie sobáša a oženil sa s Agnešou Meránskou. Princezná Ingeborg poslala žiadosť k pápežovi s prosbou o pomoc. Pápež Inocent III. nariadil Filipovi, aby prijal Ingeborg späť, tento krok podporila aj veľká väčšina francúzskeho duchovenstva. Filip odmietol, čo malo za následok to, že pápež uvalil na Francúzsko interdikť.⁴⁷ Filipova manželka Agneša však nečakane zomrela pri pôrode, a tak dal Filip II. zavolať princeznú Ingeborg zavolať späť na kráľovský dvor. Na základe tohto kroku pápež zrušil interdikť a legitimizoval Filipových potomkov, ktorých mal s Agnešou.⁴⁸

Filip II. mohol upriamiť pozornosť na Anglicko, kde Ján Bezzemok riešil podobné problémy. Filip to hneď využil a v roku 1204 si podrobil si celú Normandiu. Po tom, čo mal územie Normandie zasa pod svojou kontrolou, roku 1212, po smrti Artúra Bretónskeho,

⁴⁴ RYCHLEWICZ, Dariusz. *Filip II August (król Francji 1180–1223)*. In: Twoja Historia [online]. 2005

⁴⁵ POZNÁMKA: Toto zajatie bolo inciované na pozadí práve Filipom II. Augustom a Richardovým bratom Jánom Bezzemkom.

⁴⁶ MÚČSKA, Vincent. et al., 2019. *Dejiny Európskeho stredoveku II.: Vrcholný stredovek, Od polovice 11. storočia do polovice 13. storočia*. Bratislava: Hlbiny, s. 93 -95.

⁴⁷ INTERDIKT – je v katolíckej cirkvi zákaz vykonávať bohoslužba ako aj sviatosti s tým spojené. Tento zákaz sa môže týkať jednej osoby ale aj celej krajiny

⁴⁸ DUBY, Georges. 1991. *France in the Middle Ages 987-1460 : from Hugh Capet to Joan of Arc*. Oxford, UK: B. Blackwell, s. 207 – 229.

nechal dedičku územia Alix zosobášiť so svojím rodinným príbuzným, ktorý mu následne zložil vazalský sľub.⁴⁹

4.1 Bitka pri Bouvines a smrť

Po upevnení svojich pozícií v krajine začal Filip II. prípravu na vojnu s Anglickom. Rozmach Francúzska sa ale nepáčila jeho susedom. A tak vznikla aliancia ktorej členmi boli: rímsko-nemecký cisár Oto IV., gróf z Boulogne a gróf z Flámska. Filip II. sa s touto alianciou stretol v bitke pri Bouvines.

„Máme očitého svedka Williama Bretónca, kráľovského kaplána, ktorý zostal po jeho boku počas celej bitky. Zdá sa, že toto je podstata jeho rozprávania, jasne napísaného na oslavu francúzskej koruny. Bouvines bol skutočnou divokou bitkou, jedným z tých veľmi vzácných stretnutí medzi stredovekými armádami, kde sa dodržiavali všetky obrady, aby mohol byť politický konflikt definitívne vyriešený Božou rukou. Tri výstižne pomenované hatalles" (bitky alebo prápory) rytierov boli zoradené proti sebe na protiahlych miestach zvoleného územia. Francúzski a nemeckí králi boli v strede svojich ozbrojených síl a na vrchu boli zobrazené emblémy ich vojnových síl. Nad nimi boli dva prápory francúzskych kráľov, veľký červený zdobil oriflamme a ďalší zdobený fleur-de-lis, ich posvätnými emblémami, na druhej strane – na otvorenom priestranstve, ako medzera na šachovnici oddelujúca biele figúrky, medzitým a na začiatku hry - existovali veľmi rozdielne emblémy chariot (replika caroccio, alebo bojového voza, ktorý si Milance vzali so sebou do slávnej bitky v roku 1000) a umiestnili tam imperiálneho orla a štandard v tvare draka – profánne a arogantné znaky, ktoré sa Williamovi Bretóncovi zdali démonické. Filip mal takmer päťdesiat rokov, čo bol vek, keď len málo pánov hralo aktívnu úlohu v boji. Neváhal však riskovať vlastný život. Išiel do boja podporovaný svojou domácou, súdržnou skupinou, z ktorej všetci pochádzali z jeho vlastného kráľovstva. Na druhej strane nepriatelia pochádzali z rôznych národov a považovali za nemožné prezentovať jednotný front. Filip sa do boja neponáhľal, lebo dobrý kresťan nepokúša svojho Boha a 27. júla 1214 bola nedeľa, kedy by žiaden kresťan nemal nosiť zbrane. Prinútila ho k tomu bezbožnosť jeho nepriateľov. Tvrdá bitka bola kvázi náboženským obradom. Francúzsky kráľ hral svoju úlohu vhodne; mal vedľa seba dvoch kňazov, ktorí v hustej bitke neustále spievali Dávidove žalmy. V tichu pred náporom sa obrátil k Pánovi a prosil o milosť; potom natiahol ruky a

⁴⁹ MÚČSKA, Vincent. et al., 2019. Dejiny Európskeho stredoveku II.: Vrcholný stredovek, Od polovice 11. storočia do polovice 13. storočia. Bratislava: Hlbiny, s. 93 -95.

*požehnal ich. Potom stále prísne dodržiavajúc rituál bitky - oslovil ich. Tvrdá bitka bola kvázi náboženským obradom. Muži, ktorým čelili, povedal, boli stúpenci diabla; cisár bol prekliaty kvôli jeho pokusom zničiť svätú cirkev. William dodal, že bojovníci, ktorí bojovali za cisára, boli obyčajní najatí muži, ktorí svoje služby predávali za peniaze. Ba čo viac, nepriateľ mal pri sebe zbrane, ku ktorým by sa žiaden pravý rytier nesklonil napríklad dlhé nože...*⁵⁰ Filip II. August vyhral a to bol koniec moci Anjouovcov a Plantagenetovcov na kontinente. Bitka pri Bouvines rozhodla o územných zmenách na mape Európy. Táto bitka sa stala symbolom moci Francúzska. V roku 1914 tam bol odhalený aj pomník na pamiatku tejto bitky.

Filip II. August dokázal zorganizovať štát a jeho správu aj vďaka kráľovským úradníkom, ktorí vďačili za svoje postavenie práve panovníkovi. Kráľ rozdelil veľké léna pod správu jeho úradníkov, čím ich zaviazal vazalskej povinnosti. Rozkvet za vlády Filipa II. Augusta zažilo aj mesto Paríž. Hlavné mesto kráľ podporoval a na ochranu dal medzi rokmi 1189 - 1190 obohnat' mesto múrom. Bola zriadená nová kráľovská kancelária so sídlom v Paríži. Po tom čo bol v bitke pri Fréteval zničený umiestnil roku 1194 nový archív do pevnosti Louvre. Za Filipovej vlády sa vyzdvihla vrstva vazalov (*pairs de France*), ktorá mala isté súdne privilégia.

Jedným z problémov, s ktorými Filip II. bojoval bol radikalizmus náboženského heretického hnutia katarov (albigéncov). Avšak tento problém aj na základe zaneprázdnenosti kráľa pretrval až do obdoba vlády jeho syna Ľudovíta VIII. Filip II. August si po upevnení svojej autority bol istý, že necháva silný odkaz. Už počas svojho života dal svojho syna korunovať za kráľa a tak sa Ľudovít VIII. stal jediným z rodu, ktorý získal trón na základe práva prvorodeného.⁵¹

„V septembri 1222 Filip ochorel. Svoje svetské bohatstvo začal rozdávať pre dobro svojej duše. Peniaze vo svojej kapse dal rytierom, ktorí bojovali vo Svätej zemi, a parížskym chudobným; do opátstva St. Denis kríž, relikviár a šperky z jeho osobnej pokladnice. Niekoľko strieborných nádob, tri tucty pohárov, vrece byzantských mincí, niekoľko drahých kameňov, ktoré mu darovala jeho matka a jeho domácnosť a preláti a komorník Walter – ale len veľmi málo: inventár zostavený Guérinom v roku 1206 dokazuje, že Kapetovský súd sa stále vyhýbal okázalosti. Kráľ prežil až do nasledujúceho leta. Bol v

⁵⁰ DUBY, Georges. 1991. *France in the Middle Ages 987-1460 : from Hugh Capet to Joan of Arc*. Oxford, UK: B. Blackwell, s. 220-221.

⁵¹ MÚČSKA, Vincent. et al., 2019. *Dejiny Európskeho stredoveku II.: Vrcholný stredovek, Od polovice 11. storočia do polovice 13. storočia*. Bratislava: Hlbiny, s. 95 -97.

Pacy-sur-Eure, keď si uvedomil, že umiera,⁵² a chcel sa vrátiť do Paríža, kde zasadala rada a pripravovala sa na novú križiacku výpravu. Zomrel na ceste tam, v Mantes. “⁵³Pozostatky kráľa boli privezené do Paríža a pochované v nekropole Saint-Denis.

Práve s kráľom Filipom II. Augustom sa spája aj využívanie služieb rádu templárov⁵⁴, ktorí mali podľa prameňov pod správou kráľovský poklad počas Filipovej neprítomnosti v období tretej krížovej výpravy.

⁵² Francúzsky kráľ Filip II. August podľa záznamov zomrel na maláriu.

⁵³ DUBY, Georges. 1991. *France in the Middle Ages 987-1460 : from Hugh Capet to Joan of Arc*. Oxford, UK: B. Blackwell, s. 227.

⁵⁴ Rád templárov – bol to rytiersky rád založený roku 1119, ktorého prioritnou úlohou bola ochrana pútnikov, ktorí putovali do Jeruzalema. V priebehu storočí sa rád stal mocným a nebezpečným združením. Niektorí moderní historici a konšpirátori hovoria, že rád existuje do dnes a zahŕňa významné osobnosti rovnako ako napríklad Illumináti.

5 FRIDRICH I. BARBAROSSA

Fridrich (Frederick) I. Barbarossa⁵⁵ bol synom Fridricha II., vojvodu švábskeho a Judity Bavorskej, dcéry Henricha IX., vojvodu Bavorska. Od Fridricha I. Barbarossu sa očakávalo riešenie dlhoročného sporu medzi rodmi Štaufovcov a Welfovcov, vzhľadom na to, že patril z otcovej strany do jedného (Štauf) a z matkinej strany do druhého rodu (Welf). Silné predpoklady zdedené po rodičoch mu umožňovali stať sa veľkým panovníkom. Po tom, čo zomrel kráľ Konrád III., bol podľa tradície na trón dosadený nie jeho ešte neploletý syn, ale jeho synovec Fridrich. Všetko sa udialo veľmi rýchlo. Dňa 15. februára 1152 Konrád zomrel a o necelé tri týždne bol za kráľa korunovaný Fridrich.⁵⁶

„Hneď na začiatku vlády vyhlásil celokrajinský mier (Landfrieden), ktorého porušenie bolo trestné. S najväčšími konkurentmi koruny — Welfovcami sa vyrovnal tak, že Welfovi VI. udelil veľké majetky v strednej a severnej Itálii a Sardínske kráľovstvo. Ďalší významný člen rodu Henrich Lev sa stal saským a neskôr aj bavorským vojvodom.“⁵⁷

Fridrich hneď od začiatku stanovil cieľ svojho snaženia a to: obnovenie slávy a majestátnosti Imperium Romanum.⁵⁸ K tomu, aby boli jeho plány možné, musel si vybudovať silné zázemie. To smerovalo jeho pohľad do Talianska. Dokonca aj pápežskému stolcu jasne stanovil svoj plán a svoje poslanie zachovať Honor Imperii.⁵⁹ Fridrich mal v úmysle prejsť cez Alpy a v čo najkratšom čase zriadiť korunováciu na cisára. Na to, aby tak mohol urobiť si musel byť istý svojím zázemím a vernosťou svojej šľachty, preto pred cestou udelil nové tituly a uzmieril si pobúreného Henricha Jasomirgotta, ktorému bola daná pod správu rakúska marka po tom čo ju Fridrich oddelil od Bavorska a povýšil ju na vojvodstvo.

Bola uzavretá tzv. kostnícká zmluva medzi pápežom a Fridrichom. Fridrich prisľúbil pomoc na Apeninskom polostrove a pápež mu na oplátku sľúbil cisársku korunu a pomoc proti domácomu odboju. *„V roku 1153 bola cisárska korunovácia na základe zmlúv v Kostnici pripravená, Fridrich sa v nich zaviazal, že nebude jednať ani s Rimanmi ani*

⁵⁵ Barbarossa – z taliančiny znamená „červená brada“

⁵⁶ RAPP, Francis. 2007. *Svatá říše římská národa německého: od Oty Velikého po Karla V.* Praha: Paseka,

⁵⁷ MÚČSKA, Vincent. et al., 2019. *Dejiny Európskeho stredoveku II.: Vrcholný stredovek, Od polovice 11. storočia do polovice 13. storočia.* Bratislava: Hlbiny, s. 50.

⁵⁸ Rímske impérium

⁵⁹ Česť říše

s Normanmi, obávanými pápežovými protivníkmi, a neuzavrie dohodu na úkor pápežstva ani s Byzanciou.⁶⁰

Korunovácia sa oficiálne konala 18. júna 1155 po vyriešení incidentu, ktorý mal Fridrich s pápežom 6. júna 1155, keď odmietol viesť jeho koňa ako preukázanie služby. Už od začiatku Fridrichovho vládnutia bol jasný jeho názor na zvrchovanú cirkev. Pápežský stolec po tom, čo sa stalo, usúdil, že dohoda podpísaná v Kostnici bola Fridrichom porušená a tak uzavreli mier s Normanmi. Fridrich sa po korunováci stiahol. Vzťahy, ktoré pramenili z Fridrichovho presvedčenia, že duchovenstvo je pod panovníkom sa ustálili roku 1157. Po tom, čo bolo prečítané posolstvo a Rainald z Dasselu preložil slovo „beneficia“⁶¹ chybné ako léno vznikla zvada, ktorá sa skončila útekem niekoľkých prelátov. Po tomto incidente sa nakoniec nemecké biskupstvo podvolilo kompromisu. Fridrich súhlasil a vydal správu, v ktorej vyhlasoval rovnosť svetskej a duchovnej moci a ich vzájomnú suverenitu. Taktiež toto vyhlásenie interpretovalo voľbu cisára ako priame spojenie medzi panovníkom a Bohom.⁶²

Fridrich I. Barbarossa sa začal starať o posilnenie svojho postavenia v Taliansku a jeho cieľom bolo Miláno. Táto udalosť vošla do dejín pod pojmom Obliehanie Milána.⁶³ Dňa 1. septembra 1158 po tom čo Fridrich získal na svoju stranu spojencov a priviedol vojsko do Lombardie, Miláno kapitulovalo a bolo prinútené zložiť vazalský sľub cisárovi. Toto obdobie je podpísané najväčšími úspechmi Fridricha I. Barbarossu v Itálii.⁶⁴

Napriek tomu, že novozvolený pápež Alexander III. nebol naklonený rozpínavosti cisárskej moci. Odpor silnel aj v severoitalských mestách, ktoré sa spojili do paktu tzv. Lombardskej ligy. V tejto dobe sa pomaly postavilo na nohy aj Miláno. Henrich Lev⁶⁵ si vybudoval v Sasku nezávislosť a odmietal sa podieľať na Fridrichových výpravách do Itálie. Možno aj práve to prispelo k postupnému úpadku Fridrichovho šťastia. V rokoch 1174-1178 ho čakala vlna nezdarov na území Apeninského polostrova. Po zdrvivúcej porážke pri Legnane roku 1176, kde bol cisár porazený oddielmi lombardských miest, bol Fridrich nútený uznať, že takto sa k cieľu nedopracuje. „Roku 1177 uzavrel s Lombardskou ligou prímerie, uznal pápeža Alexandra III. a zriekol sa svojich nárokov na zvrchovanosť nad

⁶⁰ RAPP, Francis. 2007. *Svatá říše římská národa německého: od Oty Velikého po Karla V.* Praha: Paseka, s. 137.

⁶¹ Dobrodenie

⁶² RAPP, Francis. 2007. *Svatá říše římská národa německého: od Oty Velikého po Karla V.* Praha: Paseka, s. 331- 340 .

⁶³ FREED, John B. 2016 *Frederick Barbarossa: The Prince and the myth.* New Haven: Yale University Press, s. 239-244.

⁶⁴ 1167 dobitie Ríma

⁶⁵ Jeden z najväčších nemeckých feudálov, saský a bavorský vojvoda.

pápežskými územiami, za čo bol zbavený klatby. Vzťah Barbarossy. Vzťah Barbarossu k hornej Itálii sa skonsolidoval potom uzavretím mieru v Kostnici roku 1183: cisár uznal samosprávne práva miest združených v Lombardskej lige a za isté protislužby sa zriekol väčšiny regálnych práv. Zároveň však mešťania týchto miest mali zložiť cisárovi prísahu vernosti a ten mal menovať ich slobodne volených čelných predstaviteľov — konzulov do úradu. Cisársky pokus o obmedzenie samostatnosti miest teda nevyšiel a tie sa nadýchli do ďalšej etapy svojho dynamického rozvoja, v dôsledku ktorého sa v nasledujúcich storočiach stali v dejinách hornej Itálie rozhodujúcim hráčom.⁶⁶ Fridrich I. situáciu s Henrichom Levom do mieru s Lombardskou ligou neriešil. Riešenie Henrichovej narastajúcej suverenity započal, keď Fridrich I. Barbarossa prijal žiadosť saských veľmožov proti Henrichovi. Obvinenia boli mierené na otázku porušenia krajinského mieru. Bol predvolaný na dvorský súd, Henrich sa však odmietol dostaviť. Roku 1180 bola nad ním vyhlásená ríšska klatba. To znamenalo, že bol zbavený všetkých ríšskych lén a napokon aj alódií⁶⁷ a všetkých práv. Rozsudku sa podrobil až roku 1181, keď mu síce boli navrátené alódiálne majetky, ale bol nútený ísť do vyhnanstva do Anglicka.⁶⁸ Porážka Henricha Leva znamenala dôležitý medzník v dani. ⁶⁹

Samotná vláda a hlavne rozhodovanie nezáležalo len na cisárovi Fridrichovi I. Svoje slovo v politike mal aj snem ktorého členovia boli prevažne z radov kniežat. „Fridrich Barbarossa vykonával vládu nad ríšou v zhode REICHSFÜRSTENSTAND (stav ríšskych kniežat), závažné rozhodnutia boli prijímané na dvorských snemoch (Hoftage), na ktorých mali najvýznamnejšiu úlohu práve kniežatá. Boli poverovaný vykonaním prijatých rozhodnutí, zvlášť v súdnej oblasti, vzhľadom na to, že ich bol pridelený výkon hrdelného práva (Blutbann).“⁷⁰ Fridrich I. Barbarossa sa snažil nasledovať svoj odkaz o obnovení a udržaní slávy impéria. Za jeho vlády začal rozvoj nemeckých miest. Hoci sa spočiatku rozvoj pohyboval veľmi pomaly postupné udeľovanie privilégií rozvoju a bohatnutiu miest.

⁶⁶ MÚCSKA, Vincent. et al., 2019. *Dejiny Európskeho stredoveku II.: Vrcholný stredovek, Od polovice 11. storočia do polovice 13. storočia*. Bratislava: Hlbiny, s. 53.

⁶⁷ Šľachtický majetok/statok, ktorý nemá feudálny záväzok voči panovníkovi. Teda slobodný majetok šľachty.

⁶⁸ V Anglicku ho prichýlil jeho svokor Henrich II. Plantagenet.

⁶⁹ RAPP, Francis. 2007. *Svätá ríše rímska národa nemeckého: od Oty Velikého po Karla V.* Praha: Paseka, s. 359.

⁷⁰ RAPP, Francis. 2007. *Svätá ríše rímska národa nemeckého: od Oty Velikého po Karla V.* Praha: Paseka, s. 144.

Fridrich bol názoru, že krajina je taká silná ako sú silné jej mestá, práve preto niektoré dočasne oslobodil od daní aby mohlo suverénne zveľaďovať svoju svoj rast.⁷¹

Na rozdiel od predošlých panovníkov sa nezapúdal starať aj o ostatné časti ríše ako napríklad Burgundsko. Do pozície správcu zeme menoval roku 1152 Bertholda Zähringenského. Roku 1156 si vzal Beatrix dedičku burgundského panstva čím upevnil svoje postavenie i pokrvne.⁷²

Po tom čo bol porazený najväčší z Fridrichových nepriateľov Welf, a následne boli podpísané benátske dohody, považoval Fridrich svoju pozíciu za stabilnú. Po rokovaníach s francúzskym kráľom Filipom II. Augustom, kde sa preberala podmienka, že francúzsky kráľ nesmie zasahovať do ríšskych záležitostí. Z týchto rokovaní vyšiel Fridrich ako víťaz. V Palerme sa začalo objavovať ďalšie spojenectvo iniciované mladým kráľom Viliamom, ktorý mal obavy z byzantského cisára. Pre novovzniknuté spojenectvo a priateľstvo bola v roku 1184 Viliamova teta Konstancia zaslúbená Fridrichovmu synovi Henrichovi.⁷³

Rok 1187 priniesol nový problém: obsadenie Jeruzalema. Po tom, čo došlo k dohode prijal Fridrich I. Barbarossa ako prvý výzvu a vydal sa na cestu do Svätej zeme, a takto započal prvú etapu tretej krížovej výpravy. Už od korunovácie na cisára sám seba považoval za panovníka zvoleného Bohom. V tomto jeho kroku sa začala jeho pomyslená apoteóza.⁷⁴ Fridrich však nemohol nechať krajinu s nedoriešenými problémami, a tak ešte pred cestou, vyriešil otázku mieru a nástupníctva. Pápež Klement III. súhlasil, že bude konať v prospech Fridricha a následne vykoná korunováciu jeho syna Henricha.⁷⁵

Na cestu s Fridrichom I. Barbarossom šlo pätnásť tisíc mužov a množstvo neozbrojených ľudí. Výprava začala 11. mája 1189. Problémom bol byzantský cisár Izák Angel. Nakoľko mal podozrenie o reálnych úmysloch cisára Fridricha I. nechcel pripustiť prechod vojsk cez úžiny pri Gallipolis. Po rokovaníach nakoniec cisár Izák povolil križiakom prechod. V malej Ázii boli križiaci prijatí s radosťou. Nechýbalo veľa a Fridrichovo vojsko by sa dostalo neďaleko Svätej zeme. Celá výprava však stroskotala po tom, čo pri prechode cez rieku

⁷¹ FREED, John B. 2016. *Frederick Barbarossa: The Prince and the myth*. New Haven: Yale University Press, s. 325.

⁷² FREED, John B. 2016 *Frederick Barbarossa: The Prince and the myth*. New Haven: Yale University Press, s. 193-196.

⁷³ RAPP, Francis. 2007. *Svatá říše římská národa německého: od Oty Velikého po Karla V.* Praha: Paseka, s. 143-144.

⁷⁴ Symbolická premena človeka na akýsi druh mesiáša. Ide o tzv. symbolické zboštenie ľudskej bytosti, na základe oslavovania ľuďmi.

⁷⁵ RAPP, Francis. 2007. *Svatá říše římská národa německého: od Oty Velikého po Karla V.* Praha: Paseka, s. 148.

Salef, Fridrichov kôň sa potkol a cisár spadol do vody a utopil sa. Stalo sa to 10.júna 1190. Jeho vojsko zohralo veľmi malú úlohu v nasledujúcom oslobodzovaní Jeruzalema.

Pomník cisára Fridricha I. Barbarossu leží pri Kyffhäusere v Durínsku.⁷⁶

⁷⁶ Postavený v rokoch 1890 – 1896 podľa plánov architekta Bruna Schmitzeho.

6 POROVNANIE PANOVANIA

Ak by som mal na základe svojho výskumu jednoznačne určiť, koho vláda bola najúspešnejšia či najefektívnejšia, asi by som narazil na problém. Faktom je, že vláda každého z panovníkov priniesla krajine isté pozitíva na druhú stranu nemôžem opomenúť na chyby, ktoré viedli k problémom v politike, či ekonomike krajiny. Pri zohľadnení všetkých faktorov, akými boli vnútroštátna politika, výboje do iných krajín a zmeny v územných celkoch na základe ich strategického talentu som vyhodnotil ich panovanie na základe stavu krajiny pred ich vládou, počas nej a po nej. V tomto prípade som sa opieral o opisy z viacerých zdrojov, aby som získal ucelenú predstavu o tom ako Richard I. Levie Srdce, Filip II. August a Fridrich I. Barbarossa zvládli úlohu panovníka. Najťažšie bolo, v prípade Richarda I. Levie srdce, odlíšiť fakt od legendy. Počas svojho štúdia prameňov som sa stretol s rôznymi verziami tej istej udalosti. Výsledný poznatok som získal komparáciou rôznych zdrojov.

Pri porovnávaní som zohľadnil aj to, že všetci traja panovníci boli vo vzájomnej interakcii, či už vo väčšej alebo menšej miere. V najväčšom „kontakte“ bol anglický kráľ Richard I. Levie Srdce a francúzsky kráľ Filip II. August. Ich vzájomné ovplyvňovanie malo zásadný vývoj na politiku v ich krajinách. Filip II. August svojím spojenectvom so synmi starého anglického kráľa chcel zaručiť po zvolení nového kráľa ukončenie sporov, ktoré pretrvávali medzi ním a Henrichom II. z Anjou. Znamenalo to predzvesť nového kráľa. Filipov plán však stroskotal po tom čo trón po rodinnej vojne obsadil Richard I., ktorý nebol naklonený Filipovým plánom. Pre spojenectvo ešte za života starého kráľa Richard I. zložil Filipovi II. lénny sľub a stal sa jeho vazalom. To sa neskôr ukázalo ako problém nakoľko Richard vlastnil rozsiahle panstvá na území Francúzska a snažil sa výbojnou politikou dosiahnuť ďalšie.

Na druhej strane Filipovi II. sa Richardova rozpínavosť v jeho krajine rozhodne nepáčila. Je zaujímavé, akú obrovskú moc zaujímala viera v stredoveku. Bola to práve tretia krížová výprava ktorá dokázala na istý čas ukončiť, alebo respektíve odložiť spory na vedľajšiu koľaj. Tu nastalo zlomové rozhodnutie nielen Richarda I. a Filipa II., ale aj Fridricha I. Barbarossu. Opustiť krajinu a nechať ju v niekoho rukách. A tu sa objavuje prvý aspekt toho, kto z týchto troch panovníkov urobil najlepšie rozhodnutie. Filip II. August ako aj Fridrich zanechali vysporiadané vnútroštátne problémy (takmer všetky). Fridrich dokonca zabezpečil, že v prípade jeho smrti bude korunovaný jeho syn, čo sa ukázalo ako múdre rozhodnutie, keďže sa z výpravy už nevrátil. Richard urobil chybu. Hoci si vynútil

vnútroštátny mier, tak zanechal Anglicko v rukách svojho brata Jána Bezzemka a to sa mu stalo osudným. Po návrate z krížovej výpravy bol zajatý a za jeho zajatím stálo práve spojenectvo jeho brata Jána a francúzskeho kráľa Filipa II. Augusta. Filip totiž využil svoju chorobu a predčasne opustil výpravu. Po príchode začal spriadať plány proti Richardovi. Jánovi istým spôsobom spojenectvo vyhovovalo a tak zložil Filipovi vazalský sľub.

Po tom, čo sa Richard dostal zo zajatia začalo obdobie bojov medzi Anglickom a Francúzskom. Filip si po chvíli uvedomil, že poraziť Richarda bude naozaj ťažké vzhľadom na jeho strategické a vojenské zručnosti. Bol pripravený na politiku ústupkov avšak k nej nedošlo. Richardova náhla smrť otvorila Filipovi novú cestu k získaniu mocenskej prevahy vo Francúzsku.

Jeden fakt pri porovnávaní vlád, nemôžem opomenúť. Richard bol v Anglicku kráľom v podstate len tri mesiace a potom odišiel na výpravu. Teda nemôžem jeho politiku položiť do rovnakej pozície ako politiku Filipa II. a Fridricha I., pretože oni mali krajinu pevne v rukách omnoho dlhšie. Pravdou však ostáva, že v otázke zanechania krajiny dopadlo Richardovo rozhodnutie najhoršie pre neho aj pre krajinu.

Jednu vec majú títo traja panovníci spoločnú. Nech už použili akékoľvek prostriedky⁷⁷ všetkým trom sa podarilo rozšíriť nielen územia, ale aj svoj vplyv. Je ťažké povedať, kto najlepšie dosiahol územný rozmach, avšak ak sa pozeráme na pôvodný cieľ panovníkov, tak Fridrich I. dosiahol v podstate to čo chcel a viac či menej tak ako chcel.

Po komparácii a zhodnotení panovania všetkých troch panovníkov som došiel k záveru, že až na niektoré aspekty sa ich politika panovania veľmi nelíšila.

Charakterové vlastnosti zobrazené aj v tabuľke (viď prílohu 1.) sú súhrnom charakterov jednotlivých panovníkov ktoré boli vytvorené indukčnou metódou na základe literatúry. Základné zistenie, ku ktorému som dospel bolo to, že panovníci mali podľa prameňov a ich činov podobné aspekty charakterov. V prípade Richarda I. Levie srdce a Filipa II. Augusta jednou z dominantných vlastností bola vypočítavosť. Táto vlastnosť sa u oboch osobností prejavila v konaní pred, po ale i počas tretej krížovej výpravy. Fridrich I. Barbarossa sa od tejto dvojice trochu odlišoval. Jeho rozvážnosť bola silným konkurentom Richardovej prehkosti. Na druhej strane, napriek zopár zmienkam, mali všetci traja zmysel pre spravodlivosť. Jednou z legend, ktorú som si mohol vďaka zisteniam vyvrátiť, bolo idealizovania rytierskeho ideálu Richarda I. Levie srdce. Hoci tento panovník oplýval vojenským a strategickým talentom k ideálu rytiera mal ozaj ďaleko. Fridrich I. Barbarossa

⁷⁷ Sobášnu politiku, výboje, mierové rokovania.

na druhej strane sa snažil o to, aby tento ideál predstavoval a aj napriek tomu, že nebol dokonalý jeho rytierske kvality môžeme vidieť aj v jeho činoch. V charakterových vlastnostiach panovníkov sa často odrážali vlastnosti rodičov. Najlepším príkladom je anglický kráľ Richardovi I. Levie Srdce. Po svojej matke zdedil eleganciu a vystupovanie na verejnosti, a po svojom otcovi zdedil tvrdohlavosť, ale i vojnové zručnosti. Je zaujímavé, že len v prípade tohto panovníka nachádzame prvok tak silnej rodinnej vojny o trón. V prípade Filipa II. Augusta a Fridricha I. Barbarossu prebehlo ich nástupníctvo celkom bez problémov. Aj samotná vojna, ktorú som popísal bližšie v kapitole o Richardovi I. otvára pohľad na to, ako môže spor kráľovskej rodiny ovplyvniť krajinu.

Pri štúdiu som sa zameral aj na silu viery týchto panovníkov. Je pravda, že všetci traja reagovali na výzvu „kríža“, avšak ich súkromný život odrážal úplný opak veriaceho človeka. Každý z nich za svoju vládu mal nejaký spor s cirkvou a pápežským stolcom. Nehovoriac o mimomanželských pomeroch a niekoľkých svadbách, aj proti zákazu biskupa, či pápeža. Dá sa preto povedať, že viera bol priamoúmerná prospechu daného panovníka.

Všetci traja panovníci sa vyznamenali svojím spôsobom. O niektorých boli napísané príbehy a legendy, a o všetkých troch boli natočené dokumentárne filmy, ktoré sa stali mojou motiváciou pre zvolenie témy.

ZÁVER

Skúmanie historických faktov o týchto panovníkoch ma priviedlo k novému pohľadu na tieto tri významné osobnosti stredovekého sveta. Cieľom mojej práce bolo priblížiť najvýznamnejšie momenty života anglického kráľa Richarda I. Levie Srdce, francúzskeho kráľa Filipa II. Augusta a rímsko-nemeckého cisára Fridricha I. Barbarossu, a porovnať týchto vládcov.

Prácu som rozdelil na päť kapitol. Prvá kapitola objasňuje obdobie a miesto vládnutia týchto panovníkov, stredovekú Európu. V podkapitole prvej kapitoly stručne vysvetľujem pojem krížových výprav ako aj dôvodov ich vzniku. Druhá, tretia a štvrtá kapitola sú venované životom a opisom panovníkov. V druhej kapitole som sa zamerail na život a vládu anglického kráľa Richarda I. Levie Srdce. V prípade tohto panovníka sa najviac opieram o tému tretej krížovej výpravy, nakoľko sa na nej podieľal najdlhšie. Tretiu kapitolu som zamerail na francúzskeho kráľa Filipa II. Augusta. Zo zistení som ho zaradil hneď za anglického kráľa Richarda I. Levie Srdce aj kvôli ich vzájomnej interakcii počas vlády pred krížovou výpravou. V štvrtej kapitole je stručne zosumarizovaný život a vláda rímsko-nemeckého cisára Fridricha I. Barbarossu. Posledná kapitola je venovaná samotnej komparácii. Na základe zistených informácií som bol schopný porovnať nielen panovanie, ale aj samotný charakter panovníkov. Toto porovnanie charakterov je následne zapísané do tabuľky, ktorá je súčasťou príloh. Súčasťou príloh sú aj obrázky z literatúry s najdôležitejšími pamiatkami, ktoré priamo, či nepriamo súvisia s panovníkmi. Výsledné zistenia potvrdzujú niektoré historické fakty o týchto osobnostiach, ale objasňujú aj niektoré nejasnosti.

Na základe štúdia literatúry som dospel k výsledku, ktorý poukazuje nielen na rozdiely, ale aj na podobnosti, či už v oblasti panovania alebo samotného charakteru. Faktom ostáva, že títo traja panovníci, každý svojím jedinečným spôsobom prispeli k formovaniu stredovekej Európy.

Zoznam bibliografických odkazov

ABBOTT, Jacob, 1900. *History of King Richard the First of England*, New York: The Libraly of Congress

BALDWIN, John W. 1986. *The government of Philip Augustus : foundations of French royal power in the Middle Ages*. Berkeley: University of California Press, ISBN 0520052722

BOHN, James, 1841. *The chronicle of Richard of Devizes concerning the deeds of Richard the First, King of England also Richard of Cirencester's Description of Britain*, [online], London: University of Toronto

BRIDGE, Antony. 2013. *Křížové výpravy*. Přeložil Marie KREYSOVÁ. Voznice: Leda, ISBN 978-80-7335-314-8.

DUBY, Georges. 1991. *France in the Middle Ages 987-1460 : from Hugh Capet to Joan of Arc*. Oxford, UK: B. Blackwell

DUBY, Georges. 2003. *Dějiny Francie od počátků po současnost*. V Praze: Karolinum, ISBN 8071845140.

FREED, John B. 2016. *Frederick Barbarossa: The Prince and the myth*. New Haven: Yele University Press, ISBN 978-0300122763.

FRIELD, Jacob F. 2020. *História Európy v malých sústavách*. Bratislava: Estone Books, ISBN 978-80-8109-396-8.

HROCHOVA, Viera. 1982. *Křížové výpravy ve světle soudobých kronik*. Praha: SPN - Státní pedagogické nakladatelství

James, G. P. R. (George Payne Rainsford), 1854. *A history of the life of Richard Coeur-de-Lion, King of England*, London: Brigham Young University

MACMILIAN, 1900. *The life and death of Richard Yea-and-Nay*, London: University of California Libraries,

MÚCSKA, Vincent. et al., 2019. *Dejiny Európskeho stredoveku II.: Vrcholný stredovek, Od polovice 11.storočia do polovice 13.storočia*. Bratislava: Hlbiny, ISBN 978-80-89743-44-5.

MÜLLER, Helmut M., Hanna VOLLRATH a Karl-Friedrich KRIEGER. 1995. *Dějiny Německa*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny států. ISBN 80-7106-125-5.

NICOLLE, David. Třetí křížová výprava 1191, Richard Lví Srdce, Saladin a zápas o Jeruzalem, Praha:2008. ISBN 978-80-247-2382-2

OBERMEIER, Siegfried. 1999.*Richard Levie srdce*. Bratislava: IKAR, ISBN 80-7118-728-3.

RAPP, Francis. 2007. *Svatá říše římská národa německého: od Oty Velikého po Karla V.* Praha: Paseka, Historická paměť. ISBN 978-80-7185-726-6.

RENN, Thomas, 2014.*Was Frederick Barbarossa the First Holy Roman Emperor?*[online], Utah: Brigham Young University.

SCOTT, Martin. 1986. *Medieval Europe*. New York: Dorset Press, ISBN 9780880291156.

SOUKUP, Pavel a Jaroslav SVÁTEK. 2010.*Křížové výpravy v pozdním středověku: kapitoly z dějin náboženských konfliktů*. Praha: NLN, Vydavatel'stvo: Lidové noviny, ISBN 978-80-7422-055-5.

VONDRUŠKA, Vlastimil. 2021.*Život ve středověku*. Vydanie: III., Vydavatel'stvo: MOBA, ISBN 978-80-243-9793-1.

ONLINE

RYCHLEWICZ, Dariusz. 2005.*Filip II August (król Francji 1180–1223)*. In: *Twoja Historia* [online]. [cit. 2022-04-28]. Dostupné z: <https://twojahistoria.pl/encyklopedia/filip-ii-august-krol-francji-1180-1223/>

TOMIČ, Ladislav. Fridrich I. Barbarossa [online], Dostupné z: <https://ippr.sk/c/204-citacie-parafrazy-bibliograficke-odkazy-iso-690>

PRÍLOHY

Príloha 1**Tabuľka porovnania charakterových vlastností**

RICHARD I. LEVIE SRDCE	FILIP II. AUGUST	FRIDRICH I. BARBAROSSA
Pozitívne vlastnosti	Pozitívne vlastnosti	Pozitívne vlastnosti
<ul style="list-style-type: none">-Vystupoval s gráciou a noblesou-Mal veľký zmysel pre spravodlivosť („kladivo na zlo“)-Talent na vojenskú stratégiu-dobrý odhad na ľudí	<ul style="list-style-type: none">-Vystupovanie mierne nadnesené-Zmysel pre spravodlivosť-Vynaliezavosť-Mal talent na politické záležitosti	<ul style="list-style-type: none">- Talent na štátnické záležitosti- Zmysel pre spravodlivosť- Skôr praktik ako teoretik- Rozvážnosť- Chápanie kompromisov
Negatívne vlastnosti	Negatívne vlastnosti	Negatívne vlastnosti
<ul style="list-style-type: none">- prchkosť- spontánnosť- záľuba v riskovaní- vypočítavosť	<ul style="list-style-type: none">- nerozvážnosť- vypočítavosť	<ul style="list-style-type: none">-vysoký kult osobnosti- pocit mesianizmu- túžba po moci

Príloha 2

Obrázok č.1: Anglický kráľ Richard Levie srdce . Z kroniky pochádzajúcej zo 14. storočia.

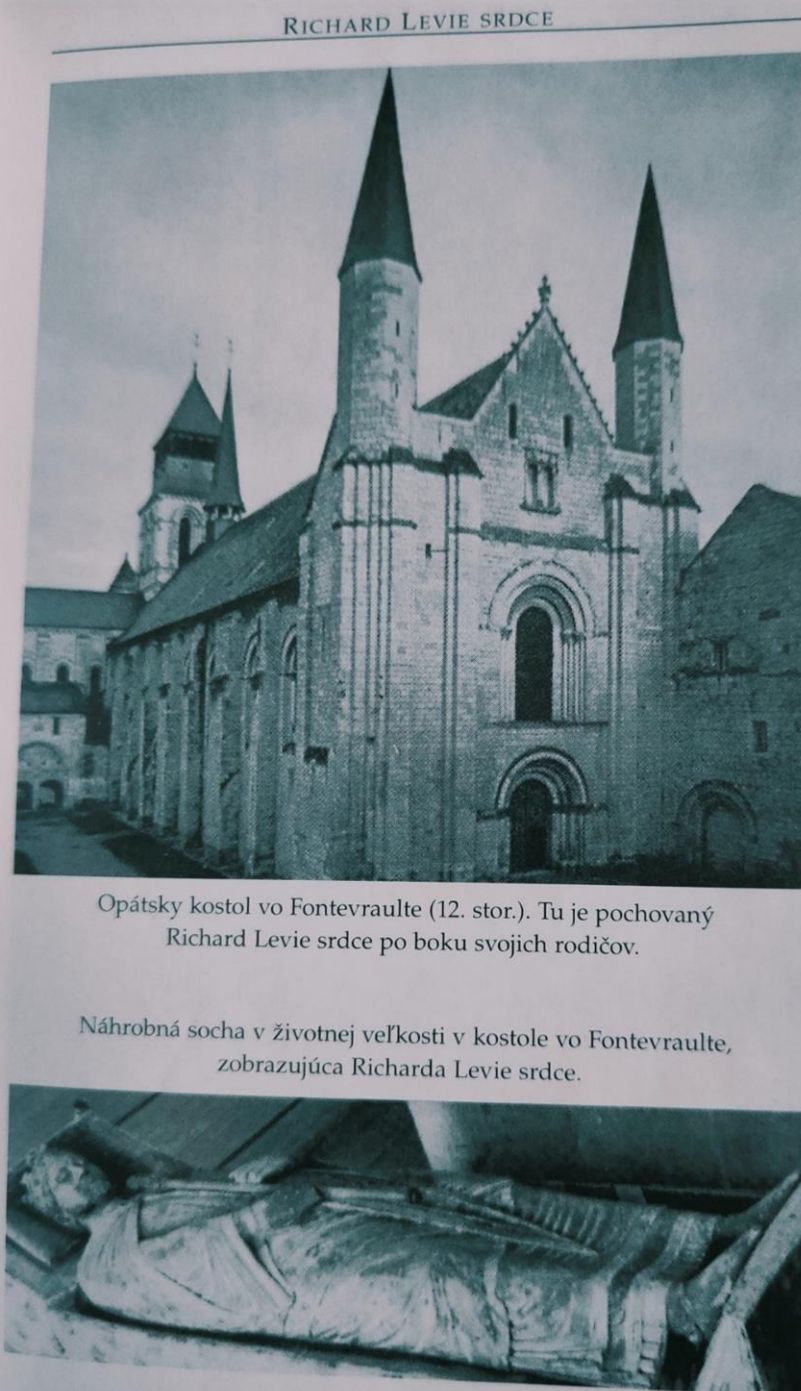
Zdroj: OBERMEIER, Siegfried. *Richard Levie srdce*. Bratislava: IKAR, 1999. ISBN 80-7118-728-3

Obrázok č.2: Richardov otec kráľ Henrich II. u francúzskeho kráľa Ľudovíta VII. Ako vazal kľaká pred kráľom na kolená.

Zdroj: OBERMEIER, Siegfried. *Richard Levie srdce*. Bratislava: IKAR, 1999. ISBN 80-7118-728-3

Obrázok č. 3: a) Opátsky kostol vo Fontevraulte (12.storočie). Tu je pochovaný Richard I. Levie Srdce po boku svojich rodičov.
b) Náhrobná socha v životnej veľkosti v kostole vo Fontevraulte, znázorňujúca Richarda I. Levie Srdce

Zdroj: OBERMEIER, Siegfried. *Richard Levie srdce*. Bratislava: IKAR, 1999. ISBN 80-7118-728-3

Obrázok č. 4: Hlavný relikviár s portrétom cisára Fridricha I. Barbarossu.

Zdroj: FREED, John B. 2016. *Frederick Barbarossa: The Prince and the myth*. New Haven: Yale University Press, ISBN 978-0300122763

Obrázok č. 5: Podobizeň cisára Fridricha I. Barbarossu na monumente v južnom Turecku.

Zdroj: FREED, John B. 2016. *Frederick Barbarossa: The Prince and the myth*. New Haven: Yale University Press, ISBN 978-0300122763

Obrázok č.6: Koruna Svätej rímskej ríše vytvorená pravdepodobne roku 962.

Zdroj: FREED, John B. 2016. *Frederick Barbarossa: The Prince and the myth*. New Haven: Yale University Press, ISBN 978-0300122763, s. 324

Analytický list

Autor:	Dominik Valeš
Názov práce:	Richard I. Levie srdce, Fridrich I. Barbarossa a Filip II. August - porovnanie osobností a ich panovania
Jazyk práce:	slovenský
Typ práce:	Bakalárska práca
Počet strán:	46
Univerzita:	Prešovská univerzita v Prešove
Fakulta:	Filozofická fakulta
Katedra:	Katedra Histórie
Študijný odbor:	Učiteľstvo a pedagogické vedy
Študijný program:	Učiteľstvo dejepisu a filozofie
Mesto:	Prešov
Vedúci DP:	Mgr. Monika Bizoňová, PhD.
Dátum odovzdania:	5.5.2022
Dátum obhajoby:	13.6.2022
Kľúčové slová v SJ:	III. krížová výprava, Veľká trojka, Richard I. Levie srdce, Fridrich I. Barbarossa a Filip II. August, Svätá zem
Názov práce v AJ:	Richard the Lionheart, Frederick I. Barbarossa and Philip II. August – comparison of personalities and their reigns
Kľúčové slová v AJ:	III. Crusade. Big Three. Richard the Lionheart. Frederick I. Barbarossa. Philip II. August. Holy Land